

Politika otvorenog pristupa

1. Temeljne odredbe

1.1. Osnovni pojmovi

Članak 1.

Otvoreni pristup (engl.: *open access* - OA) je slobodan, besplatan i neometan mrežni pristup digitalnim znanstvenim i obrazovnim informacijama i sadržajima koji omogućava čitanje, pohranjivanje, distribuciju, pretraživanje, dohvaćanje, indeksiranje i/ili drugo zakonito korištenje tih informacija i sadržaja (Hrvatska deklaracija o otvorenom pristupu).

Pod znanstvenim i obrazovnim informacijama i sadržajima podrazumijevaju se svi rezultati istraživačkog, razvojnog, stručnog i obrazovnog rada.

Posebnu kategoriju informacija u otvorenom pristupu čine **otvoreni obrazovni sadržaji** (engl.: *open educational resources* - OER) koji predstavljaju poduku, učenje i obrazovne materijale u bilo kojem mediju, digitalnom ili drukčijem, koji se nalaze u javnoj domeni ili su dostupni uz otvorenu licencu koja omogućuje besplatan pristup tim materijalima, njihovo korištenje, adaptaciju i redistribuciju, bez ograničenja ili uz manja ograničenja (UNESCO).

Hrvatska deklaracija o otvorenom pristupu pisani je izraz pružanja potpore stvaranju, objavljivanju, korištenju i čuvanju znanstvenih i obrazovnih informacija i sadržaja u otvorenom pristupu u Hrvatskoj.

Srce je pismom potpore u potpunosti podržalo načela i ciljeve sadržane u Hrvatskoj deklaraciji o otvorenom pristupu (2012.), a potvrdilo je primjenu navedenih načela i ciljeva višegodišnjim djelovanjem u smislu izgradnje i održavanja otvorenih i održivih nacionalnih infrastruktura, pa tako i onih koji omogućavaju i promoviraju otvoreni pristup te sustavnu brigu za podatke i njihovo pouzdano čuvanje.

Srce je, u okviru sustava Dabar, uspostavilo institucijski repozitorij na adresi <https://repozitorij.srce.unizg.hr> sa svrhom okupljanja, dugoročnog očuvanja i diseminacije rezultata rada djelatnika i suradnika Srca u otvorenom pristupu.

Srce je uspostavilo portal Srce i otvoreno obrazovanje na kojem objavljuje obrazovne sadržaje koji su rezultat rada zaposlenika Srca i koji su dostupni svima na korištenje.

Također, Srce je pokretač i aktivni sudionik inicijative za **Hrvatski oblak za otvorenu znanost** koja ima za cilj izgradnju modernog i kompetitivnog sustava znanosti utemeljenog na načelima otvorene znanosti i otvorenog pristupa. Hrvatski oblak za otvorenu znanost postat će organizacijska i tehnološko okruženje koje potiče i omogućava otvorenu znanost, osiguravajući resurse i usluge potrebne za prikupljanje, obradu i pohranu, dijeljenje i ponovnu uporabu istraživačkih podataka.

1.2. Svrha politike otvorenog pristupa

Članak 2.

Ovaj dokument je primjer ostvarivanja i operacionalizacije načela i ciljeva otvorenog pristupa u poslovanju i aktivnostima Srca u području implementacije informacijske i komunikacijske tehnologije te njihove primjene u obrazovanju i istraživanjima.

Pri tome Srce posebno polazi od sljedeća **dva temeljna načela**, koja su zastupljena i u Hrvatskoj deklaraciji o otvorenom pristupu te u dokumentima vezano uz Hrvatski oblak za otvorenu znanost, ali i u drugim međunarodnim dokumentima povezanim s otvorenim pristupom i otvorenim obrazovnim sadržajima:

- otvoreni pristup je javni interes, jer se time ukidaju barijere i neravnopravnost, unapređuje transparentnost, a onda i kvaliteta javnog djelovanja, šire mogućnosti za pristup znanju i povećavaju mogućnosti, konkurentnost i kapacitet društva u cjelini
- rezultati djelatnosti koje se financiraju javnim sredstvima, posebno onih u području obrazovanja i znanosti, trebaju biti dostupni u otvorenom pristupu.

Sveučilište u Zagrebu
Sveučilišni računski centar

Sadržaj

- 1. Temeljne odredbe
 - 1.1. Osnovni pojmovi
 - 1.2. Svrha politike otvorenog pristupa
- 2. Načela i predmeti objave u otvorenom pristupu
 - 2.1. Predmeti objave u otvorenom pristupu
 - 2.2. Licencije Creative Commons
 - 2.3. Opća načela objave materijala Srca
 - 2.4. Obrazovni sadržaji
 - 2.5. Politike, planovi, izvješaji i stručne analize Srca u različitim područjima istraživanja i primjene IKT
 - 2.6. Znanstveni, stručni i ocjenski radovi
 - 2.7. Ostali materijali Srca
- 3. Odnosi s autorima
- 4. Završne odredbe
 - 4.1. Programska rješenja i programski kod
 - 4.2. Izmjene i dopune i objava Politike otvorenog pristupa

Polazeći od toga da je Srce javna ustanova čiji rad treba zadovoljiti javni interes i javne potrebe zbog kojih je Srce osnovano te od toga da se redovita djelatnost Srca financira iz Državnog proračuna i iz drugih javnih izvora, **ovom se politikom otvorenog pristupa široj javnosti osigurava dostupnost i korištenje svih rezultata rada Srca, a prvenstveno obrazovnih i stručnih informacija i sadržaja nastalih kroz djelovanje i rad Srca.**

2. Načela i predmeti objave u otvorenom pristupu

2.1. Predmeti objave u otvorenom pristupu

Članak 3.

Srce objavljuje u otvorenom pristupu i osniva pravo iskorištavanja za autorska djela nastala u Srcu ili u okviru aktivnosti koje financira Srce, a koja u naravi predstavljaju:

- obrazovne sadržaje
- politike, planove, izvještaje i stručne analize Srca u različitim područjima istraživanja i primjene IKT
- znanstvene, stručne i ocjenke radove te istraživačke podatke
- ostale materijale Srca.

Otvoreni pristup za autorska djela iz stavka 1. ovoga članka Srce u pravilu omogućava uz uporabu licencija Creative Commons.

2.2. Licencije Creative Commons

Članak 4.

Licencije Creative Commons su pravni dokumenti kojima se omogućuje da, prvenstveno autori, ali i drugi nositelji prava (davatelji licencije što je u ovom slučaju Srce), osnivaju pravo iskorištavanja svojih autorskih djela u smislu umnožavanja, distribucije, objavljivanja i slično, pod uvjetima i na način kako to autor, odnosno davatelj licencije, odredi.

Pregled licencija Creative Commons, njihova struktura i vrste, kao i sadržaj dostupni su na <http://creativecommons.org/licenses/?lang=hr>.

2.3. Opća načela objave materijala Srca

Članak 5.

Autorska djela navedena u članku 3. ovoga dokumenta, nad kojima Srce ima ili je steklo isključivo pravo iskorištavanja, javno se objavljuju na *web*-stranicama Srca ili putem drugih javno dostupnih servisa Srca. Srce na autorskim djelima kao nositelj isključivog prava iskorištavanja dalje osniva pravo iskorištavanja autorskih djela pod uvjetima licencija Creative Commons.

Autorska djela navedena u članku 3. ovoga dokumenta, nad kojima Srce ima ili je steklo neisključivo pravo iskorištavanja, javno se objavljuju na *web*-stranicama Srca ili putem drugih javno dostupnih servisa Srca te se na njima dalje osniva pravo iskorištavanja ako je to u skladu sa sadržajem prava iskorištavanja koje je Srce steklo. U slučaju dopuštenog osnivanja daljnjeg prava iskorištavanja, Srce će koristiti licencije Creative Commons.

U slučaju kada Srce financira izradu autorskog djela kroz doradu već postojećeg djela, Srce će nastojati da se doprinos Srca u smislu dorade radi na onim autorskim djelima koja su objavljena u otvorenom pristupu. Prilikom objave autorskih djela uz uporabu licencija Creative Commons, Srce će odlučiti o vrsti i verziji licencije za pojedinu vrstu autorskog djela u skladu s ovim dokumentom i drugim okolnostima, pri čemu će licencija uvijek sadržavati obavezu za imenovanjem autora.

Srce zadržava pravo objave i omogućavanje korištenja autorskih djela i uz uporabu neke druge licencije, ako se njome osigurava otvoreni pristup za koji se Srce u svom djelovanju zalaže. U navedenom slučaju i neovisno o ostalim odredbama primijenjene licencije, Srce će uvijek imenovati autora djela, osim ako on sam ne želi biti naveden.

2.4. Obrazovni sadržaji

Preuzimanje dokumenta

Politika_otvorenog_pri

Članak 6.

Obrazovni sadržaji su *online* tečajevi i *online* obrazovni moduli, kao i priručnici i pripadajući dodatni materijali te drugi dokumenti i prezentacije povezani s obrazovnim aktivnostima koje Srce organizira u učionicama i u virtualnom okruženju. Obrazovnim sadržajima smatraju se priručnici i drugi materijali koje Srce izrađuje s ciljem osposobljavanja korisnika i olakšavanja korisnicima uporabe alata i tehnologija te dokumenti, prezentacije i video sadržaji nastali za potrebe i tijekom stručnih seminara i radionica koje Srce organizira.

Članak 7.

Za otvoreni pristup obrazovnim sadržajima Srce u pravilu koristi zadnju dostupnu verziju licencije Creative Commons *Imenovanje-Dijeli pod istim uvjetima* (CC BY-SA), dostupnu na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hr>.

2.5. Politike, planovi, izvještaji i stručne analize Srca u različitim područjima istraživanja i primjene IKT

Članak 8.

Stručne analize u različitim područjima istraživanja i primjene IKT-a su dokumenti tehničkog ili stručnog sadržaja koje su zaposlenici Srca sastavili provođenjem stručnih analiza i istraživačkim radom te općenito obavljanjem poslova iz svojeg stručnog područja te dokumenti proizašli iz takvih aktivnosti kao službeni stavovi, analize i rezultati rada Srca.

Politike, godišnji planovi Srca i izvještaji o radu Srca su akti koji uređuju djelovanje i poslovanje Srca.

Članak 9.

Za otvoreni pristup godišnjim planovima i izvještajima Srca te politikama i stručnim analizama Srca u različitim područjima istraživanja i primjene IKT-a, Srce u pravilu koristi verziju licencije Creative Commons *Imenovanje-Bez prerada* (CC BY-ND), dostupnu na <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/deed.hr>.

2.6. Znanstveni, stručni i ocjenski radovi

Članak 10.

Znanstveni, stručni i ocjenski radovi obuhvaćaju radove, materijale i prezentacije:

- koje o nekoj stručnoj temi Srce objavljuje u institucijskom repozitoriju Srca te na svojim *web*-stranicama
- koji se prezentiraju na konferencijama, stručnim skupovima i tematskim sastancima s drugim institucijama
- koji se objavljuju u znanstvenim ili stručnim časopisima te knjigama ili poglavljima knjiga
- koji nastaju kao rezultat formalnog obrazovanja djelatnika.

Članak 11.

U slučajevima kada organizator konferencije ili stručnog skupa uvjetuje sudjelovanje na konferenciji ili stručnom skupu objavom članka isključivo u zborniku radova, časopisu konferencije ili drugoj sličnoj publikaciji, Srce i njegovi zaposlenici kao autori, nastojat će dobiti odobrenje za objavu preprinta autorskog djela i za osnivanje prava iskorištavanja uz uporabu licencija Creative Commons.

Članak 12.

Za otvoreni pristup člancima i materijalima objavljenim ili prezentiranim na stručnim ili znanstvenim skupovima ili u stručnim ili znanstvenim časopisima, Srce u pravilu koristi zadnju dostupnu verziju najotvorenije licencije Creative Commons, odnosno, *Imenovanje* (CC BY) dostupnu na <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.hr>.

2.7. Ostali materijali Srca

Članak 13.

Pod ostalim materijalima Srca podrazumijevaju se materijali kao što su prezentacije i plakati (koji ne podliježu članku 10), tiskani ili elektronički bilteni Srca i slično.

Za materijale iz stavka 1. ovoga članka, Srce u pravilu koristi zadnju dostupnu verziju najotvorenije licencije Creative Commons, odnosno, *Imenovanje* (CC BY), dostupnu na <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.hr>.

Prezentacije i drugi dokumenti koji nastaju s ciljem isključive interne uporabe i nisu predviđeni za javnu objavu izvan Srca ne podliježu osnivanju prava iskorištavanja pod uvjetima CC licencije.

Članak 14.

Otvoreni pristup djelima navedenim u poglavljima 2.4. do 2.7. provodi se objavljivanjem dokumenata na web-stranicama Srca ili putem drugih javno dostupnih servisa Srca u obliku koji svakom pojedincu omogućuje korištenje dokumenata u skladu sa svrhom zbog koje je dokument nastao.

Svako djelo koje Srce objavljuje uz uporabu licencije Creative Commons na primjerenom mjestu sadrži logotip vrste licencije koja je korištena za djelo koje se objavljuje i poveznicu na sažetak licencije (Commons Deed). Kada je to primjereno i moguće, osim logotipa vrste licencije koja je korištena i poveznice na sažetak, djelu se sažetak licencije prilaže na kraju dokumenta. Za određenu vrstu djela koji se objavljuju uz uporabu licencije Creative Commons može se odrediti točno mjesto označavanja, odnosno točno mjesto za logotip, o čemu ravnatelj donosi odluku.

Pravni tekst licencije uglavnom nije priložen dokumentu, no njegova dostupnost osigurava se putem poveznice na logotip, odnosno sažetak licencije koji je dostupan otvaranjem dokumenta koji se želi preuzeti.

Osim logotipa vrste licencije koja je korištena, na primjerenom mjestu svakoga djela koje se objavljuje uz uporabu licencije Creative Commons u skladu s ovom Politikom, stavlja se i sljedeći logotip Srca koji simbolizira stav Srca prema otvorenom pristupu, odnosno Politiku otvorenog pristupa Srca:

Ako u djelo zbog tehničkih razloga nije moguće uvrstiti logotip iz prethodnog stavka ovoga članka, logotip Srca i licencije pod kojom se djelo objavljuje, kao i eventualno tekst sažetka licencije, objavljuje se na onom mjestu na web-stranicama ili drugom javno dostupnom servisu Srca na kojem je i samo djelo objavljena.

3. Odnosi s autorima

Članak 15.

Sva pitanja povezana s autorskim pravima te eventualno drugim pravima intelektualnog vlasništva Srce će riješiti s autorima ili drugim nositeljima prava ugovorima koje s njima sklapa, nastojeći pri tome osigurati otvoreni pristup autorskim djelima koje naručuje ili preuzima, štiteći pri tome sva prava autora, a osobito pravo na priznanje autorstva i označavanje autora.

4. Završne odredbe

4.1. Programska rješenja i programski kod

Članak 16.

Ova Politika otvorenog pristupa ne primjenjuje se neposredno na autorska djela koja u naravi predstavljaju programski kod i programska rješenja nastala u Srcu.

Ipak, podržavajući načela otvorenog pristupa, ali i primjenu platforme otvorenog koda, Srce kada je to primjereno i tehnički moguće koristi i razvija programska rješenja i programski kod koji se temelje na načelima otvorenog koda. Srce će u slučaju kada radi dorade postojećih programskih rješenja koja se temelje na otvorenom kodu doraditi programska rješenja u pravilu objavljivati kao otvoreni kod, poštujući pri tome licenciju pod kojom je programsko rješenje izvorno objavljena.

4.2. Izmjene i dopune i objava Politike otvorenog pristupa

Članak 17.

Sve izmjene i dopune Politike otvorenog pristupa donosi ravnatelj Srca.

Izmjene i dopune i nove verzije Politike otvorenog pristupa primjenjuju se na nove obrazovne sadržaje koji se stavljaju u otvoreni pristup.

Politika otvorenog pristupa objavljuje se na *web-stranicama* Srca i stupa na snagu s danom objave.

Stupanjem na snagu ove politike prethodna Politika otvorenog pristupa stavlja se van snage.